

Μια «γριά» νέα

Πρωτογνώρισα την Κατερίνα ως μαθήτρια λυκείου στο φροντιστήριο μέσης εκπαίδευσης στο οποίο εργαζόμουν ως φιλόλογος. Σήμερα είναι τριάντα ετών. Σε μια συνάντησή μας, λίγο πριν το γάμο της, την άνοιξη του 2012, όπου την απασχολούσε ένας τελευταίος, καθ' όλα ευχάριστος, προγραμματισμός, αυτός του γαμήλιου ταξιδιού, ξαφνιάστηκα όταν, μιλώντας για την καινούργια της εργασιακή απασχόληση, με λυγμούς μού είπε: *«Κάθε απόγευμα γυρίζω από τη δουλειά και κλαίω»*.

Η Κατερίνα γεννήθηκε και μεγάλωσε σε μια υποβαθμισμένη περιοχή των δυτικών προαστίων της Αθήνας. Ο πατέρας της, πλέον συνταξιούχος, ήταν ελαιοχρωματιστής και η μητέρα της ασχολιόταν με τα οικιακά· και οι δύο φοίτησαν μέχρι κάποιες τάξεις του γυμνασίου. Γέννησαν τις κόρες τους μεγάλοι –για τα δεδομένα της εποχής τους– σε ηλικία, λίγο πριν τα σαράντα. Η Κατερίνα έχει και μία μικρότερη (κατά ένα χρόνο) αδελφή, η οποία, αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές γραμματειακής υποστήριξης σε δημόσιο Ι.Ε.Κ., έπιασε δουλειά ως υπάλληλος σε μεγάλη εταιρεία πώλησης οικιακών ηλεκτρικών συσκευών, στην οποία δουλεύει μέχρι σήμερα.

Στο διπλανό διαμέρισμα του σπιτιού της Κατερίνας ζούσε η γιαγιά της, από την οποία *«πήρε την ευαισθησία»*, όπως λέει, γιατί *«ήταν ο πιο καλός άνθρωπος του κόσμου»*. Ήταν αναλφάβητη, αλλά διάβαζε την Κατερίνα στο δημοτικό. Στον πάνω όροφο ζούσε η αδελφή της μητέρας της (είχε ολοκληρώσει το εξατάξιο γυμνάσιο) με τον δεύτερο σύζυγο –ο οποίος, ως ναυτικός, απουσίαζε για μεγάλα χρονικά διαστήματα– και την υιοθετημένη κόρη τους. Η θεία της Κατερίνας δούλευε ως νοσοκόμα, ήταν πολιτικοποιημένη – αρχικά στην αριστερά, έπειτα στο ΠΑ.ΣΟ.Κ.– και ήταν αυτή που την κατηύθυνε στα διαβάσματά της και που την *«πίεζε για καλούς βαθμούς»*.

Η συμβίωση της εκτεταμένης αυτής οικογένειας των οκτώ μελών ήταν οργανωμένη στη βάση ενός ενιαίου νοικοκυριού. Η Κατερίνα είχε την αίσθηση ότι έμενε σε *«κοινόβιο»*. *«Έμαθα στο “εμείς”, σαν να μην υπάρχει, ακόμη και τώρα, στο λεξιλόγιό μου το “εγώ”»*, αναφέρει γελώντας. Η οικογένεια ήταν γυναικοκρατούμενη, με πιο δυναμικά μέλη της τη γιαγιά και τη θεία. Η μητέρα, λόγω ενός εγγενούς προβλή-

ματος όρασης, ήταν πάντα προστατευόμενο μέλος της ευρείας οικογένειας [*«την αντιμετωπίζαμε όλοι σαν παιδάκι»*].

Μέχρι τη δεύτερη τάξη του γυμνασίου, η Κατερίνα ήταν *«καλή μαθήτρια και απουσιολόγος»* παρόλο που, όπως αναφέρει, δεν διάβαζε πολύ. Στο φροντιστήριο, παρακολούθησε τα μαθήματα θεωρητικής κατεύθυνσης της τελευταίας τάξης του λυκείου, με σκοπό να δώσει πανελλαδικές εξετάσεις. Τα μόρια που τελικά συγκέντρωσε την οδήγησαν, τη δεύτερη χρονιά υποβολής του μηχανογραφικού της δελτίου –την πρώτη χρονιά έκανε ένα λάθος στη συμπλήρωσή του–, στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας, το οποίο, της *«ταίριαζε»*, όπως λέει, καθώς κάλυπτε την ανάγκη της για δημιουργικότητα και αντιστοιχιζόταν με την ευαισθησία της για τα κοινωνικά θέματα, τον υψηλό βαθμό ενσυναίσθησης των προβλημάτων των άλλων και την επιθυμία προσφοράς και βοήθειας προς αυτούς, διαθέσεις που ήταν συμβατές με τις απαιτούμενες ιδιότητες.

Η Κατερίνα ήταν η πρώτη από την οικογένεια που σπούδασε. Γενικά, η οικογένειά της συνέδεε τις σπουδές με την επαγγελματική αποκατάσταση: *«να σπουδάσεις για να βρεις δουλειά»*, της έλεγαν. Γι' αυτό, αν και δεν την κατεύθυναν σε κάποιο συγκεκριμένο τομέα, την παρακινούσαν να ασχοληθεί με τους υπολογιστές, αντικείμενο που, κατά τη γνώμη τους, *«είχε μέλλον»*. Ο πατέρας της, μάλιστα, της τόνιζε ότι *«πρέπει να δουλεύει και να μη στηρίζεται σε έναν άνδρα»*. Οικονομικό πρόβλημα αντιμετώπισαν για μικρό χρονικό διάστημα, όταν η Κατερίνα ήταν στο γυμνάσιο, λόγω σύντομης ανεργίας του πατέρα της. Γενικά, θυμάται ότι είχαν μια άνετη ζωή, χωρίς σπατάλες, αλλά και χωρίς τάση αποταμίευσης.

Τα τέσσερα πρώτα χρόνια της φοίτησής της στο Τ.Ε.Ι. περνάει επιτυχώς τις εξετάσεις των μαθημάτων. Για την αποφοίτηση απομένει η συγγραφή της πτυχιακής της εργασίας, την οποία αναβάλλει για τα επόμενα έξι χρόνια. Στο τέλος του τρίτου χρόνου σπουδών, εισέρχεται στην αγορά εργασίας απασχολούμενη σε αντικείμενα που δεν σχετίζονται με αυτές. Αρχικά, και για δύο χρόνια, εργάζεται για λίγες ώρες την εβδομάδα ως γραμματέας στο φροντιστήριο του οποίου υπήρξε μαθήτρια, γιατί *«μου άρεσε το κλίμα και δεν το θεωρούσα δουλειά, αλλά ευχαρίστηση»*. Στη συνέχεια,

αποφασίζει να δεχτεί μια, προτεινόμενη από γνωστό της, θέση μηχανογράφησης σε μεγάλη εταιρεία εισαγωγής αυτοκινήτων, γιατί *«ήθελα να βγάλω λεφτά μόνη μου. Κόντευα να φθάσω 25 ετών, όλος ο κύκλος μου δούλευε, κι εγώ φαινόμουν σαν τεμπέλα, ήθελα να κάνω το σωστό»*. Η εργασία αυτή ήταν πλήρους απασχόλησης, καταλαμβάνοντας τον ημερήσιο χρόνο της από τις 07:30 έως τις 17:00.

Παράλληλα με τη φοιτητική της πορεία, διαδοχικά ατυχή γεγονότα αναδιαμορφώνουν καθοριστικά τη ζωή της Κατερίνας και της οικογένειάς της. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, η θεία της παίρνει διαζύγιο, αρρωσταίνει από καρκίνο και πεθαίνει, ο θείος της εγκαταλείπει την οικογένεια και η Κατερίνα αναλαμβάνει την ευθύνη της ορφανής πλέον εξαδέλφης της, η οποία, μαθαίνοντας, επιπρόσθετα, ότι είναι υιοθετημένη, αντιμετωπίζει σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα: *«άλλαξε η δυναμική της οικογένειας όταν πέθανε η θεία μου και ανέλαβα ευθύνες νωρίς»*. Αργότερα, αρρωσταίνει σοβαρά και πεθαίνει και η γιαγιά της και η Κατερίνα γίνεται άτυπα αρχηγός μιας οικογένειας με ανεστραμμένους ρόλους: η κόρη δεν ζει μια ανέμελη φοιτητική ζωή, αλλά στηρίζει και φροντίζει τους ηλικιωμένους γονείς και την εξαδέλφη της.

Αν και η συναίσθηση αυτής της ευθύνης, που επιταχύνει την κεκτημένη, λόγω κοινωνικών καταβολών, ταχύτητα της εργασιακής συνήθειας, και η καθημερινή φροντίδα της οικογένειάς της, που ο έμφυλος καταμερισμός εργασίας, όσον αφορά την απονομή αρμοδιοτήτων, υπαγορεύει, επαρκούν για να συνθέσουν τη συνθήκη που απομακρύνει την Κατερίνα από το στόχο της ολοκλήρωσης των σπουδών, προστίθεται ένα ακόμη εμπόδιο στη συγγραφή της πτυχιακής εργασίας [*«η πτυχιακή ξεκίνησε στραβά»*]: ο απροσδόκητος θάνατος του επιβλέποντος καθηγητή που έχει ως συνέπεια την αντικατάστασή του από μία μη οικεία στην Κατερίνα καθηγήτρια, που τροποποίησε, μάλιστα, την οπτική του θέματος της εργασίας.

Έτσι, η πτυχιακή της γίνεται *«βραχνάς»*. Καθώς ο ένας χρόνος αποκινητοποίησης προστίθεται στον άλλο, η εκκρεμότητα της προκαλεί συνεχές άγχος· νιώθει ότι πλέον είναι ανίκανη να τελειώσει τις σπουδές της. Ακόμη και τώρα κατηγορεί τον εαυτό της για το ότι δεν τελείωσε τη σχολή της εγκαίρως, όταν υπήρχαν ακόμη θέσεις εργασίας για κοινωνικούς λειτουργούς και θα μπορούσε να ασχοληθεί με το αντικείμενο του ενδιαφέροντός της [*«εγώ φταίω που καθυστέρησα τόσο πολύ το πτυχίο μου»*]. Θεωρεί, δηλαδή, τον εαυτό της, «σχολικά» αποτυχημένο και, κατά συνέπεια, επαγγελματικά και κοινωνικά αποτυχημένο.

Μετά από έξι χρόνια ψυχοφθόρας αναβολής [*«πάντα με έτρωγε, βέβαια, αλλά το άφηνα»*] αποφασίζει να ξεκινήσει την πτυχιακή εργασία, όταν λαμβάνει την πληροφορία, μέσω μιας γνωστής της, εργαζόμενης σε δημόσιο φορέα απεξάρτησης, για επικείμενη προκήρυξη θέσεων κοινωνικών

λειτουργιών [*«εκεί πέρα δεν μ' έπαιρνε άλλο και το πήρα απόφαση»*]. Με την παρότρυνση του συντρόφου της και την υποστήριξη του *«αγαπημένου καθηγητή από το φροντιστήριο»* και τη δική του, την ολοκληρώνει μέσα σε διάστημα τριών μηνών εντατικής εργασίας και παίρνει το πολυπόθητο πτυχίο την άνοιξη του 2011. Η θέση, ωστόσο, που προσδοκούσε, δεν προκηρύχθηκε ποτέ, λόγω περικοπής προϋπολογισμού και θέσεων στον δημόσιο φορέα υπό την επίδραση της «κρίσης».

Τη χρονική στιγμή που της πήρα τη συνέντευξη, ένα χρόνο μετά την ορκωμοσία της, είχε αλλάξει και εργασιακό πόστο και εταιρεία. Για την ακρίβεια, η εταιρεία στην οποία δούλευε έκλεισε λόγω «κρίσης» κάποια τμήματά της. Οι εργαζόμενοι απολύθηκαν εκτός από την Κατερίνα και τέσσερα ακόμη άτομα που μεταφέρθηκαν με μειωμένο μισθό και αυξημένο ωράριο σε εταιρεία του ίδιου ομίλου, η οποία απέχει 75 χιλιόμετρα από το σπίτι της.

Στη διάρκεια της συνέντευξης, η Κατερίνα δεν περιγράφει με ακρίβεια το περιεχόμενο της εργασίας της· κυρίως εκφράζει τη δυσφορία που της προκαλείται, ως συνέπεια της αναντιστοιχίας των διαθέσεών της με την επιχειρηματική κουλτούρα ενός, νέου τύπου, «εκσυγχρονισμένου» εργασιακού ήθους, όπως αποτυπώνεται στην ομοιομορφία του ντυσίματος των εργαζομένων, την τυπικότητα και τη δουλοπρέπεια που πρέπει να επιδεικνύουν, την αυστηρή τήρηση ιεραρχίας. Μάλιστα, η εμπειρία αυτής της αναντιστοιχίας φέρνει στην επιφάνεια του συνειδητού την αιτία του πόνου που της προκαλούσε και η αναβολή της ολοκλήρωσης της εργασίας της, το στένεμα των οριζόντων της, την αδυναμία επένδυσης στο μέλλον, την απομάκρυνση από το στόχο μιας ταιριαστής γι' αυτήν εργασίας. Η συγκεκριμένη δουλειά είναι το επιστέγασμα μιας δεκαετίας «μέσα στο εκτός», στο «πιο 'κει» από το «εδώ» της ψυχής της, μιας ζωής μη πλήρωσης των κοινωνικών όρων ευόδωσης των νεανικών προσδοκιών της.

Έτσι, η Κατερίνα ζει ως άνεργη εργαζόμενη: εργάζεται, αλλά νιώθει άνεργη. Δεν λαμβάνει κανένα συμβολικό και οικονομικό όφελος από τη δουλειά, την οποία, σε αντίθεση με τους άλλους (την εταιρεία, τους συναδέλφους, τον προϊστάμενο), δεν την αναγνωρίζει ως τέτοια: η δουλειά γίνεται δουλειά για εκείνη. Καθώς στερεύουν τα αποθέματα καρτερικότητας ενός ακίνητου χρόνου [*«δεν νομίζω ότι μπορώ να αντέξω και πολύ στο να μην κάνω τίποτα, να μην μου περνάει ο χρόνος»*], η Κατερίνα βιώνει την απειλή του κλονισμού της ψυχοσωματικής της υγείας. Μάλιστα, έπειτα από τη χωρίς ανταπόκριση συνομιλία με το διευθυντή της, σκέφτεται να παραιτηθεί.

Η σκέψη αυτή, ωστόσο, της παράγει νέα οδύνη, γιατί έρχεται σε αντίθεση με το ταξικό της έθος, ως αποτέλεσμα της έλλειψης εκείνου του οικονομικού και πολιτισμικού κεφαλαίου που θα της επέτρεπε, χωρίς να της στερεί την προ-

σωπική της αξιοπρέπεια, την αποστασιοποίηση από την αναγκαιότητα μιας εργασίας με ή χωρίς νόημα. Αν και επιθυμεί να σταματήσει αυτό που δεν θεωρεί εργασία, δεν το σταματά, γιατί η πίστη της στην εργασία και, μάλιστα, «σε μια μεγάλη εταιρεία» –που κατ’ επανάληψη τονίζεται σε όλη τη διάρκεια της συνέντευξης–, υπερσχύει του δικαιώματός της στην α(ν)εργία, ιδιαιτέρως στην εποχή της «κρίσης», εποχή μεγιστοποίησης της αβεβαιότητας της κοινωνικής και ατομικής αναπαραγωγής. Αυτήν τη συνεχή κατάσταση αβεβαιότητας εκφράζει η, επίσης συχνή, επανάληψη από την Κατερίνα της λέξης «ανασφάλεια»· μολονότι η Κατερίνα γνωρίζει ότι θα έπρεπε να είναι κάπου αλλού δημιουργικά, δεν αφήνει το σίγουρο εδώ, γιατί φοβάται το αβέβαιο εκεί, το πουθενά.

Από τη μια μεριά, τολμάει να ευχηθεί την απόλυσή της, στο βαθμό που τη βλέπει ως ευκαιρία να κάνει ένα μεταπτυχιακό (με τα χρήματα της αποζημίωσης), από την άλλη μεριά, η ευχή αυτή ακυρώνεται όταν η σκέψη της απόλυσης συνοδεύεται από ισχυρές δόσεις ενοχής και αυτολογοκρισίας, που γεννά η παραγνώριση των νέων μορφών κυριαρχίας στο χώρο εργασίας και η άγνοια της δικής της ακούσιας συμβολής στη νομιμοποίησή τους. Και η οδύνη της δεν έχει τελειωμό. Η προοπτική της απόλυσης τη φέρνει αντιμέτωπη με μια πιθανή διάψευση της ελπίδας να βρει, «επιτέλους», κάτι πάνω στο αντικείμενό της. Όπως αναφέρει, αφενός, «*τώρα καταρρέει η πρόνοια*», αφετέρου, συνειδητοποιεί ότι δεν φθάνει πλέον το πτυχίο για να βρει δουλειά. Αναλυτικότερα, χρειάζεται προϋπηρεσία, που δεν την έχει, ενώ νιώθει και αποκομμένη, πλέον, από το παιχνίδι της αναζήτησης θέσεων εργασίας. Η αίσθηση αυτή της συνεχούς απομάκρυνσης από το στόχο εκβάλλει στην αμφιβολία για τις δυνατότητές της και, ταυτόχρονα, στη θρηνολόγηση της αδοκίμαστης δυνατότητας προσφοράς και της διαψευσμένης προοπτικής για δημιουργική κοινωνική πράξη. Στην ανάλυσή της από το «τίποτα», από τον άδειο χώρο και χρόνο όλων αυτών των άσχετων πραγμάτων, η αντιπαράθεση, ωσάν σπαραγμός, της επιθυμίας της [*«θέλω να είμαι δημιουργική!»*] υπενθυμίζει τη ζωτικής σημασίας κοινωνική λειτουργία της εργασίας, αυτή της νοηματοδότησης της ύπαρξης.

Αν όντως παραιτηθεί από την προσπάθεια αυτοπροσδιορισμού, συναινεί στον κοινωνικό της θάνατο. Η ζωή της χρειάζεται ένα σημείο στο μέλλον για να περάσει το παρόν. Ο προγραμματισμός του γάμου της είναι ένα τέτοιο σημείο, ένα κίνητρο για να αποκτήσει ο χρόνος «σήμερα» και «αύριο», για να αποκτήσει το πρόσωπό της αυτό που της στερεί η δουλειά-δουλειά, μια κάποια ιδιότητα-ταυτότητα. Η Κατερίνα βρίσκεται εγκλωβισμένη στα τριάντα της χρόνια: στο μεταίχμιο μιας δεκαετίας που φεύγει χωρίς καρπούς και μιας δεκαετίας που έρχεται χωρίς όνειρα, δεν είναι ούτε νέα ούτε γριά· κατ’ ουσίαν, ζει μια σειρά από αντιφάσεις.

Πιο συγκεκριμένα, δεν θέλει να πηγαίνει στη δουλειά αλλά δεν ξέρει «αν είναι το σωστό» να τη σταματήσει, θέλει να την απολύσουν αλλά τρέμει την ανασφάλεια και τη στασιμότητα, δεν θέλει να έχει έναν τυπικό γάμο αλλά, για να εξορκίσει τη μιζέρια της κρίσης, παντρεύεται με παραδοσιακό τρόπο, μπορεί σωματικά να κάνει οποιαδήποτε δουλειά αλλά δεν αντέχει ψυχικά, απορρίπτει τη λογική της εθελοντικής εργασίας, αλλά, στην έσχατη, θα την αναζητήσει για να νιώθει ότι «*κάτι κάνει*».

Η συνύπαρξη των αντιφάσεων, πράγματι, είναι δυνατή εκεί όπου αποκαλύπτεται από την/στην ίδια την Κατερίνα η αναντιστοιχία μεταξύ των υποκειμενικών πιθανοτήτων ανέλιξης της και του σημείου άφιξης της, εκεί όπου η επιθυμία της να ζήσει δημιουργικά προσκρούει στα γιγαντωμένα από την «κρίση» τείχη των αντικειμενικών –υλικών και συμβολικών– εμποδίων, εκεί όπου το αβάσταχτο αίσθημα του ανικανοποίητου παρόντος συναντιέται με ένα παρελθόν φορτωμένο κούραση και ματαίωση και με ένα μέλλον δυσοίωνα και πρόωρα γερασμένο.

Η οδύνη της υπαρξιακής κρίσης των ανθρώπων, όπως της Κατερίνας, που συμπυκνώνεται στη φράση: «*είμαι ψυχασθενής*», που χρησιμοποιεί η ίδια για να περιγράψει την –φαινομενικά μόνο– ακατανόητη συμπεριφορά της, είναι το μη αντιφατικό αποτέλεσμα της δομικής αντίφασης ενός συστήματος που διατείνεται ότι κάνει τα πάντα για την ευημερία του συνόλου, ενώ, κατ’ ουσίαν, ενδιαφέρεται να την προσφέρει μόνο στους λίγους, σε περίοδο, δε, «κρίσης» σε ακόμη λιγότερους.

ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ ΜΕ ΜΙΑ ΑΝΕΡΓΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ

«...Μένω για να λέω ότι “έχω δουλειά”· για να μη με πάρει από κάτω...»

Για πες μου..., τι έκανες στην προηγούμενη εργασία;

Κοίτα, ήταν πάρα πολλά αυτά που έκανα. Στην ουσία ήτανε..., πιο πολύ είχε να κάνει με διοικητικά θέματα... και φορολογικά. Τέλος πάντων, είχα πολύ περισσότερες αρμοδιότητες, πάρα πολλές, ειδικά στο τέλος που όλοι φεύγανε. Και..., τώρα, δεν κάνω τίποτα.

Τι εννοείς;

(γέλιο) Τώρα μας μεταφέραν σε μια εταιρεία στην οποία είναι... Εντάξει, είναι πολύ διαφορετική η νοοτροπία, εκεί είναι όλοι πιο... υπηρέτες. Τέλος πάντων, έπρεπε να ήμασταν πιο «υποχρεωμένοι» που μας αλλάξαν, έπρεπε εμείς..., πρέπει να βγάλουμε αυτό· να πάμε εκεί πέρα υπο-

χρεωμένοι. [...] Το πρώτο είναι αυτό και το δεύτερο είναι ότι εκεί πέρα έχουμε πάει..., εγώ, προσωπικά, δεν έχω αντι-κείμενο.

Τι εννοείς...;

Τέλος πάντων, έχουν..., έχουσε εφεύρει μια δική μου..., μια θέση για μένα, η οποία δεν υπήρχε μέχρι τώρα, και στην οποία κάνω..., στην ουσία, είμαι στην εξυπηρέτηση στους πελ..., έχω να κάνω με πελάτες, ενώ δεν είχα..., εεε..., έχω, τέλος πάντων..., τι άλλο; Δεν κάνω πολλά, δεν κάνω τίποτα. Κάνω απλά..., εξυπηρετώ διάφ..., και συναδέλφους (γέλιο).

Δηλαδή, κάνεις και δουλειές των άλλων...

Ναι, αλλά όχι δουλειές που...

Συγγνώμη, αυτοί πώς το εξηγούν· δηλαδή, από τη στιγμή που έχει κρίση, θα μπορούσαν να σε απολύσουν έτσι όπως μου το λες.

Βέβαια. Ε, κάποιους κρατήσανε. Εντάξει, γι' αυτούς θεωρείται δουλειά. Εγώ δεν τη θεωρώ δουλειά.

Α!

Ναι, βέβαια. Γι' αυτούς θεωρείται δουλειά τό να υπάρχει ένας άνθρωπος στην εξυπηρέτηση, που να μπορεί να μιλάει στους πελάτες, ...στην εξυπηρέτηση. Πάλι έχει να κάνει με αυτοκίνητα και πάλι, επειδή εγώ, τώρα, και για γυναίκα..., και επειδή με τα χρόνια είχα κάποιες γνώσεις τεχνικές, με τα χρόνια, όμως, εμπειρικά, έτσι; Όχι...

Ναι, ναι.

...Ε, θεωρήσανε ότι, εντάξει, δεν ήμουνα από αυτούς που έπρεπε να φύγω.

Κατάλαβα...

...Από τις γνώσεις που είχα αποκτήσει εκεί. Εεε..., και σε χρησιμοποιούν σε αυτό κυρίως. Δηλαδή, δεν νομίζω ότι μπορούν να βρουν πολλές κοπέλες που μπορούν να αντέξουν αυτό το πράγμα. Αυτό.

Και είναι κοντά σε εσένα εδώ η...;

Όχι, είναι πάρα πολύ μακριά, έχω πάει με μείωση. Δουλεύω χωρίς λόγο, δεν είναι το οικονομικό πλέον που δουλεύω... Δεν δουλεύω για να βγάλω λεφτά, δουλεύω για να λέω ότι «έχω δουλειά».

Εννοείς ότι...

Η μεταφορά είναι..., είναι πολύ μακριά, πιο μακριά από...

Δίνεις πολλά λεφτά για βενζίνες και τέτοια πράγματα;

Βέβαια, ναι, ναι-ναι. Πάνω από τα μισά λεφτά που παίρνω. Εντάξει, μπορεί να μην... Αυτό μπορεί να φταίω εγώ που το

κάνω. Μπορεί να μην το κάνανε πολλοί. Τέλος πάντων..., απλά πάω...

Γιατί να μην...

Ε, δεν ξέρω... μένω για να λέω ότι «έχω δουλειά»· για να μη με πάρει από κάτω, εμένα (χαμηλόφωνα).

Και στην εταιρεία, έτσι όπως μου τα λες τα πράγματα, τι έκανες; Δηλαδή, τα είπες αυτά που ένιωθες σε κάποιον, υπάρχει κάποιος υπεύθυνος εκεί;

Ναι, δεν νομίζω ότι μπορώ να αντέξω και πολύ στο να μην κάνω τίποτα, να μη μου περνάει ο χρόνος. Εγώ έπιασα και το διευθυντή και του είπα ότι: «δεν μπορώ, δεν είμαι άνθρωπος που...». Γενικά εμένα με έπνιγε αυτό: ότι έπρεπε..., περίμενα να περάσει η ώρα χωρίς να έχω ένα αντικείμενο, ότι έχανα τόσες ώρες από τη ζωή μου χωρίς να κάνω τίποτα. Γιατί, για μένα, αυτό που έκανα δεν ήταν δουλειά· μπορεί για αυτούς να είναι, για μένα δεν είναι... Κι εγώ έπιασα και το διευθυντή και του είπα ότι, γενικά, δεν είμαι άνθρωπος που θέλω να κοιτάω στη ζωή μου τι ώρα πήγε για να σχολάσω.

Έτσι ένιωθες;

Ε, βέβαια (παύση). Βέβαια, ναι.

Και τι σου είπε ο διευθυντής;

Τίποτα, ότι: «είσαι πολύ ειλικρινής», και τα λοιπά, και «θα φτιάξουν τα πράγματα», τέλος πάντων...

...Ότι «θα φτιάξουν τα πράγματα» πώς;

Θα φτιάξουν, ότι: «έχεις αντικείμενο». Αυτοί θεωρούν ότι είναι αντικείμενο αυτό, εμένα δεν με γεμίζει, εγώ δεν το αντέχω και πολύ. Μου έχουν βάλει και στολή, που δεν μπορώ... Φοράμε συγκεκριμένα ρούχα. Γενικά, πρέπει να είμαστε πολύ τυπικοί σε κάποια πράγματα που εγώ αυτό δεν το μπ..., δεν το έχω μάθει στη ζωή μου και δεν νομίζω ότι μπορώ να προσφέρω· το προσπαθώ, βέβαια, να κάνω αυτό που θέλουν να κάνω αλλά... Τέλος πάντων, δεν είναι αυτό που εμένα με γεμίζει, κατάλαβες; Δεν μπορώ να βρω να συμβιβαστώ με κάτι..., που, γενικότερα, συμβιβαζόμουν σαν άνθρωπος· γιατί και η προηγούμενη δουλειά μου δεν ήταν κάτι το οποίο ήταν το αντικείμενο το τρελ..., που εμένα θα με γέμιζε ή ήτανε κάτι δημιουργικό ή οτιδήποτε. Αλλά, παρ' όλα αυτά, είχα βρει τρόπο και είχα συμβιβαστεί, δεν με ένοιαζε. Άντεχα γιατί, γενικά, πέρανε η μέρα. Τώρα, είναι πολύ δύσκολο το να ξυπνάς το πρωί και να μην περνάει η μέρα. Να λες: «πω-πω, πού πάω πάλι...!» και να χάνεις σχεδόν δέκα ώρες από τη ζωή σου έτσι, καθημερινά. Αυτό δεν αντέχεται, και χωρίς λόγο. Τέλος πάντων, αυ..., και που τους το είπα όμως, και που είπα αυτές..., έκανα αυτή τη συζήτηση με το διευθυντή του τμήματος, πάλι αυτός..., αυτοί θεωρούν ότι υπάρχει δουλειά, ότι αυτή είναι η δουλειά.

Ναι.

...Ότι αυτό είναι ένα αντικείμενο, το οποίο εγώ... για εμένα δεν είναι. Του το είπα αυτ... του είπα ότι: «δεν μπορώ να κάθομαι, δεν έχω μάθει να δουλεύω έτσι και ούτε να βγάζω...», θεωρώ ότι με πληρώνουν τζάμπα, του το είπα. Δεν υπάρχει λόγος να σε πληρώνουν και να κάθεται. Και, τέλος

πάντων, στην τελική, δεν είναι ότι κάθομαι, διότι, στην ουσία, σωματικά, κουράζομαι πολύ περισσότερο από την άλλη δουλειά. Απλά, για εμένα, δεν είναι αντικείμενο αυτό· δεν μπορώ να τους προσφέρω, μπορεί να τους προσφέρει κάποιος άλλος σε αυτό, εγώ δεν μπορώ. Και τους το είπα.

«Όλοι το λένε αυτό και, όντως, μερικές φορές νιώθω αχάριστη· ότι έχω δουλειά, είμαι από αυτούς που έχουν δουλειά, κι εγώ γκρινιάζω.»

Ο σύντροφός σου τι λέει; Φαντάζομαι ότι το έχεις συζητήσει μαζί του.

Ε, βέβαια, σκεφτόμαστε πολύ σοβαρά το να σταματήσω. Μου λέει... επειδή όλο αυτό λίγο με έχει αρρωστήσει –και φοβάμαι μη με αρρωστήσει, γιατί έχω και φίλες που... μια φίλη μου έχει πάθει τρελά ψυχосωματικά: έχει εμφανίσει ψυχосωματικά από... ένα αντίστοιχο περιστατικό που της συνέβη, που και εκείνης τής αλλάξε τη δουλειά και... άλλαξε δουλειά, άλλαξε αντικείμενο και... στο τέλος, την απολύσανε, εε... αλλά παρ' όλα αυτά όλο αυτό της άφησε μεγάλο πρόβλημα, εε...–, ...και έχουμε σκεφτεί πολύ σοβαρά το να σταματήσω, μου λέει: «σταμάτα», αλλά εγώ νιώθω ότι πρέπει να το προσπαθήσω λίγο ακόμα, γιατί, εντάξει... λόγω της κατάστασης.

Λόγω της κρίσης;

Ε, βέβαια, και λόγω της κατάστασης ότι δεν υπάρχει τίποτα, όλοι μου λένε: «είσαι και αχάριστη που το λες αυτό». Όλοι (με έμφαση) το λένε αυτό και, όντως, μερικές φορές νιώθω αχάριστη· ότι έχω δουλειά, είμαι από αυτούς που έχουν δουλειά, κι εγώ γκρινιάζω. Αλλά δεν ξέρω πόσο θα αντέξω, γι' αυτό προσπαθώ, και αντέχω τώρα κάπου, είναι πέντε μήνες σχεδόν που αντέχω εκεί. Και γι' αυτόν το λόγο αντέχω, προσπαθώ. Οικονομικά δεν μας προσφέρει κάτι. Δηλαδή, μπορούμε να ζήσουμε. Ήδη, τα λεφτά που μου περισσεύουν είναι αντίστοιχα με το επίδομα του Ο.Α.Ε.Δ.! Αλλά από εκεί και πέρα ήδη... Τέλος πάντων, αυτό που συζητάμε και με το σύντροφό μου είναι ότι θα μπορούσα να κάνω άλλα πράγματα από το να πηγαίνω να χάνω δέκα ώρες από τη ζωή μου εκεί.

«Είμαστε στην πιο δημιουργική ηλικία μας και δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα που να μας γεμίζει...»

Τι θα μπορούσες να κάνεις αυτή τη στιγμή;

Θα μπορούσα να πάρω την αποζημίωση και να έκανα ένα μεταπτυχιακό. [...] Όχι για την αγορά εργασίας (με έμφαση), καθαρά για εμένα. Όχι ότι θα με βοηθήσει στην αγορά εργασίας.

Θα νιώθεις, δηλαδή, ότι κάνεις κάτι δημιουργικό;

Ε βέβαια, ε βέβαια. Γιατί πλέον, εντάξει τώρα, είμαστε τριάντα χρονών και δεν μπορούμε να κάνουμε πράγματα. Είμαστε στην πιο δημιουργική ηλικία μας και δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα που να μας γεμίζει ή αυτά που εμείς θα θέλαμε να κάνουμε.

Τόσα χρόνια που σε γνωρίζω νομίζω ότι αυτό είναι το πιο σημαντικό από όλα. Δηλαδή, νιώθω ότι..., η αγωνία σου είναι ότι πάντα θέλεις να κάνεις κάτι δημιουργικό, αλλά δεν είσαι πάντα εκεί, στην καρδιά αυτού που θα ήθελες να κάνεις...

Ναι, απλά, αυτό μπορεί να έχει να κάνει με εμένα. Και όχι με τις συνθήκες.

Αυτά τα δύο όμως...

Εντάξει, έχει να κάνει και με εμένα. Εγώ φταίω που καθυστερήσα τόσο πολύ το πτυχίο μου.

Αν το είχες πάρει νωρίτερα, υπήρχε περίπτωση να βρεις κάτι που θα σε ενδιέφερε;

Ήταν πιο πολλές οι πιθανότητες, δεν είναι το ίδιο το αν είχα πάρει πτυχίο το 2006... Καταρχήν, εγώ, γενικότερα, από όσες γνωριμίες έχω ή από πρακτικές που έκανα..., πάντα οι προϊστάμενοι, όχι οι προϊστάμενοι που είχα, οι εκπαιδευτές, γενικότερα, είχαμε πάντα πολύ καλή σχέση. Γιατί εμένα μου άρεσε αυτό που έκανα και μου είχαν προτείνει κατά καιρούς πολλές δουλειές, δουλειές...: «α, βγήκε προκήρυξη εκεί!» ή με παίρναν και μου δείχναν ενδιαφέρον σε αυτό, γιατί τους άρεσε το πώς είχαμε ασχοληθεί μαζί ή που φθάναμε κάποια πράγματα λίγο πιο πέρα. Και..., και μου είχαν δοθεί τέτοιες ευκαιρίες, τις οποίες εγώ, επειδή δεν είχα πτυχίο, τις άφηνα. Και επειδή είχα βρει τη δουλειά, τώρα, στη μεγάλη εταιρεία, είχα αυτή την ασφάλεια, δεν φοβόμουν. Όχι, πάλι θα..., πάλι θα έφταναν στα τριάντα να πω: «τι κάνω». Απλά θα ήταν διαφορετικά, αν δεν υπήρχε αυτό που υπάρχει τώρα. Θα ήταν πολύ πιο εύκολα κάποια πράγματα. Όχι ότι..., δεν ξέρω αν θα έβρισκα δουλειά. Γιατί οι συμφοιτητριάδες μου, πάλι, στο αντικείμενό μου, δεν είναι ότι βρίσκουν δουλειά. Μόνο η μία μου συμφ..., η μία μου φίλη πήγε Δανία για να βρει δουλειά στο αντικείμενο.

Δουλεύει εκεί;

Ε βέβαια, κατευθείαν. Και κάνει..., τέλος πάντων, και μεταπτυχιακό, το οποίο..., την πληρώνουν για αυτό, και τα λοιπά. Εντάξει, είναι επιλογές αυτά βέβαια. Αλλά οι περισσότεροι δεν έχουνε δουλειά. Οι άλλοι δουλεύουν εθελοντικά, που εγώ ήμουν πάντα πολύ..., ήμουν πάντα αντίθετη με τον εθελοντισμό, το ξέρεις αυτό.

Ναι, το έχουμε ξαναπεί (γέλιο και από τις δύο). Γιατί ήσουν αντίθετη;

Γιατί, για αυτό το λόγο δεν υπάρχουν θέσεις (με έμφαση).

«Όντως, είναι μια πολύ μεγάλη εταιρεία και από τις λίγες εταιρείες στην Ελλάδα που έχουν κέρδος.»

Πώς τα βλέπεις τα πράγματα από εδώ και πέρα, ότι...

Πάντα είμαι λίγο αισιόδοξη. Αλλά πλέον εντάξει... Προσπαθώ να συμβιβαστώ τώρα, προς το παρόν, από εκεί και πέρα... Αισιόδοξη δεν ξέρω αν είμαι, επειδή σκέφτομαι ότι θα μεγαλώσει η κρίση και θα με διώξουνε... (γέλιο). Δεν ξέρω...

Μερικές φορές το εύχεται να σε διώξουνε;

Ναι, βέβαια. Μερικές φορές, ναι, μερικές φορές λέω: «τι λέω;». Είναι πολύ διχασμένα τα πράγματα μέσα μου. Μερικές φορές λέω ότι «εντάξει», πώς γίνεται; Ο σύντροφός μου, αν τον ρωτήσεις, θα πει: «μακάρι!». Το συζητάμε συνέχεια.

«Μακάρι» να σε διώξουνε;

Το θέλει πάρα πολύ. Γιατί με χαλάει όλο αυτό.

Εκείνος δουλεύει, ε;

Ναι, εκείνος, εντάξει, και δεν έχει περάσει... πάρα πολύ από την κρίση¹... Ευτυχώς, ένας από τους δύο..., δεν τον έχει αγγίξει τόσο πολύ η κρίση. Έχει υποστεί μείωση, αλλά δεν είναι αυτό το πράγμα που ζω εγώ, δεν έχει αλλάξει κάτι στις εργασιακές του συνθήκες ή οτιδήποτε. Τέλος πάντων..., γενικότερα, το ότι έχω δουλειά είναι το καλό της υπόθεσης. Από εκεί και πέρα, και για κάποιον άλλον..., γι' αυτό δεν ξέρω αν εγώ είμαι δείγμα..., για κάποιον άλλον μπορεί αυτό να είναι... Όντως, είναι μια πολύ μεγάλη εταιρεία και από τις λίγες εταιρείες στην Ελλάδα που έχουν κέρδος. Από εκεί και πέρα, το ότι εγώ δεν χωράω εκεί..., είναι δικό μου το θέμα, όχι δικό τους. Εγώ δεν χωράω..., να φοράω στολή, να..., δεν έχω μάθει έτσι. Με πνίγει όλο αυτό. Αυτό..., φταίω..., έχω να κάνω εγώ, όχι αυτοί. Αυτοί μου προσφέρουν δουλειά και με μισθό που πληρώνουν κάθε τέλος του μήνα, και νωρίτερα από το τέλος του μήνα. Αυτό δεν υπάρχει τώρα, σε καμία εταιρεία. [...] Και είναι πολύ σημαντικό το ότι πλη-

Με το να δουλεύουμε εθελοντικά. Τώρα, το έχω σκεφτεί να πάω να δουλέψω εθελοντικά, για να γεμίσει εμένα, τα απογεύματα έστω· γιατί..., για να νιώσω..., γιατί πλέον η ζωή μου έχει φτάσει σε αυτό το σημείο που κάνω αυτά που κάνω εκεί πέρα και έχω..., για να μη με πάρει άλλο από κάτω. Θα ήθελα να πάω να δουλέψω εθελοντικά κάπου για να νιώθω ότι έχω ένα αντικείμενο στη ζωή μου, ότι κάνω κάτι στη ζωή μου, γιατί δεν γίνεται διαφορετικά.

ρώνεσαι στην ώρα σου· ξέρεις ότι δεν θα σου καθυστερήσει τα χρήματα, ποτέ. Γιατί εμένα όλοι μου οι φίλοι είναι απλήρωτοι εδώ και πέντε μήνες. Άλλο πάλι, που φοβάσαι να πας σε μια άλλη δουλειά, και αυτό. Ε, τώρα από εκεί, εκεί πέρα, στην αρχή ήμουν σαν στη χρονομηχανή όταν πήγα.

Τι εννοείς;

Το ότι εγώ ήμουνα από μια εταιρεία που είχε υποστεί από την κρίση τέτοια ζημιά που σκεφτόμασταν μέχρι και να μη χαλάσουμε το πλαστικό ποτηράκι του νερού, ας πούμε... Γιατί, πλέον, επειδή είχαν μείνει λίγοι, από εμένα περνάγανε όλα και προσπαθούσα, όσο γίνεται, να κάνω οικονομία και σε αυτά.

Χωρίς να σας πουν κάτι ή το κάνατε μόνοι σας για να μην κλείσει;

Από μόνοι μας βέβαια! Και γιατί σκεφτόμασταν ότι πλέον το budget δεν ήταν το ίδιο που είχαμε πριν κάποια χρόνια. Και φαντάσου ότι μέχρι και αυτό μου έκανε εντύπωση. Λες και μπήκα στη χρονομηχανή.

Πολύ ωραία... (γέλιο)

Αλήθεια! Εκεί δεν υπάρχει κρίση, απλά και γενικότερα... Κοίτα, η συμπεριφορά των ανθρώπων εκεί, μεταξύ τους, δεν είναι..., ούτε ανταγωνισμός υπάρχει, «αν θα σου φάω τη θέση ή αν θα σου...»· διώξανε, ήδη διώξανε, αλλά όχι γιατί υπάρχει κρίση.

Γιατί διώξανε;

Γιατί έχουν βρει αφορμές να διώξουνε, κατάλαβες; Δηλαδή, οι πρώτες απολύσεις που γίνανε λόγω κρίσης, αλλά όχι κρίση «μπαινεί μέσα» η εταιρεία, κρίση ότι «δεν έχω το ίδιο, τόσο μεγάλο κέρδος από ό,τι είχα». Οι πρώτες απολύσεις

1. Ο σύντροφος της Κατερίνας είναι υπάλληλος σε εταιρεία κατασκευής και τοποθέτησης κουφωμάτων (σημ.: η εταιρεία ανήκει στο θείο του).

που γίνανε ήτανε αυτόν το μήνα, στα πλαίσια της κρίσης, αλλά..., όχι, δεν είχε να κάνει με το ότι «μπαίνει μέσα», όπως εμείς, που ήμουν σε μια εταιρεία που, τα τελευταία δύο χρόνια, «έμπαινε μέσα» πολλά εκατομμύρια. Εκεί οι άνθρωποι δεν έχουν καταλάβει τόσο την κρίση, απλά πάντα έχει μια νοοτροπία πιο δουλική, κατάλαβες;

Α, δηλαδή η ίδια η εταιρεία έχει επιβάλει στους εργαζόμενους...

Βέβαια, είναι τέτοια εταιρεία.

Τι εννοείς «δουλική»; Σε τι φαίνεται; Πέρα από τη στολή που μου λες ότι είναι όλοι ομοιόμορφοι.

«Πρέπει κάτι να γίνει πια, αν δεν μπορεί να γίνει τίποτα άλλο, ας παντρευτούμε, να περάσουμε μια μέρα καλά.»

[...] Κοίτα, πάντα κάτι μου 'λειπε, πάντα. Γιατί, εντάξει, ξέρεις..., καθυστέρησα να κάνω την εργασία, πάντα ήθελα κάτι άλλο, αλλά παλιότερα υπήρχαν τα όνειρα ότι «κάτι θα γίνει μετά». Τώρα λίγο αυτό δεν υπάρχει όσο υπήρχε. Βέβαια, είμαι λίγο αισιόδοξη ότι κάτι μπορεί να γίνει αλλά...

Ως προς τι;

Δεν ξέρω, τώρα έχουν αλλάξει κάποια δεδομένα πλέον. Ποτέ δεν πίστευα, κι εσύ το ξέρεις, ότι η οικονομική ευημερία θα έχει... [...] Τώρα θα μάθουμε υπό άλλες συνθήκες να ζούμε, που ίσως είναι και καλύτερες από ό,τι ζούσαμε μέχρι τώρα. Το να έχουμε όλοι Porsche και... τέτοια, δεν ήταν αυτό το ζήτημα. Και τα Rolex και τα... (γέλιο). Δεν ήταν ποτέ αυτό το ζήτημα. Νομίζω αυτοί οι άνθρωποι θα πονέσουν περισσότερο από την κρίση, που νιώθανε ότι η ευτυχία ήταν εκεί. Από εκεί και πέρα, εγώ αυτό που μου λείπει είναι ότι κάποιες φορές έχει τύχει στο δρόμο..., και το πάθαινα πάντα αυτό, και τώρα ακόμα, έχει τύχει στο δρόμο να δω μια γιαγιά με το παιδάκι της το Α.μ.Ε.Α. και να βάλω τα κλάματα που δεν μπορώ να κάνω τίποτα. Και να αναλώνομαι σε άσχετα πράγματα..., αυτό. Όχι ότι μπορεί, αν ήμουν σε μια δημόσια υπηρεσία, να μπορούσα να κάνω παραπάνω-σίγουρα δεν θα μπορούσα. Αλλά πλέον έχω φύγει πολύ από αυτό..., από αυτόν τον κύκλο και στεναχωριέμαι πάρα πολύ που δεν έχω την ευκαιρία να κάνω κάτι γι' αυτό,

Εντάξει, αυτό δεν έχει να κάνει, δεν είναι τώρα... Είναι... –πώς να σου πω–, ότι..., υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που, όταν μιλάνε, όλοι οι άλλοι συμπεριφέρονται σαν..., όχι απλά υπηρέτες, αλλά το βλέπεις ότι τους περνάει και στο ψυχολογικό κομμάτι. Δηλαδή, τους βγαίνει –πώς να σου πω–, όλα κινούνται βάσει δύο-τριών ανθρώπων, όλα. Έτσι όλα κινούνται- δηλαδή, ό,τι πει ένας άνθρωπος ή δύο. Είναι πολύ λίγοι, ένας-δύο άνθρωποι είναι αυτοί. Ό,τι πουν αυτοί. Μετά, όλο αυτό, αν πούνε κάτι, βγαίνει όλο το άγχος και όλη η πίεση. Πιέζονται χωρίς λόγο – που εγώ δεν το βρίσκω ότι υπάρχει λόγος...

που..., ή έστω να δοκιμάσω να κάνω κάτι και ας μην έχει αποτέλεσμα. Πολλές φορές το έχω πάθει αυτό στο δρόμο: να δω κάποιον ή κάποιον τσιγγάνο..., κάποιο τσιγγανάκι στο δρόμο, έτσι μόνο του, ή στα φανάρια... Όλο αυτό με πιάνει και μετά κλαίω μόνη μου στο αμάξι όπως οδηγώ, πολλές φορές... Αυτό έχει να κάνει όμως επειδή πάντα είχα το..., γιατί δεν μπορώ να κάνω κάτι. Αυτό φταίω εγώ. Πάντα βρίσκω άλλα πράγματα να ασχοληθώ (παύση) ...για να μπορέσω να «την παλέψω».

Ας πούμε, τώρα τι κάνεις για να «την παλέψεις»;

Παντρεύομαι (γέλιο). Εντάξει, ακόμα και αυτό το κάνω γιατί... Ενώ μπορεί να μην το έκανα αν δεν υπήρχε κρίση, τώρα θέλω να πάω αντίθετα, είμαι ψυχασθενής... (γέλιο και από τις δύο). Πάω αντίθετα στην κρίση, δεν γίνεται, εντάξει... Έχουμε φτάσει σε κάποια ηλικία που πρέπει..., όχι ότι ο γάμος..., πρέπει να κάνω κάποια πράγματα. Όχι το γάμο εννοείται, μην με περάσουνε για..., μπορεί να μην τον έκανα αν δεν υπήρχε κρίση. Τώρα το έχω δει λίγο αντίθετα: δεν μπορούμε να σταυρώσουμε τα χέρια, να περιμένουμε να πεθάνουμε. Πρέπει κάτι να γίνει πια, αν δεν μπορεί να γίνει τίποτα άλλο, ας παντρευτούμε (γέλιο), να περάσουμε μια μέρα καλά. Που εσύ, εντάξει τώρα, το ξέρεις ότι δεν θα το έκανα αλλιώς. Ήμουν πολύ αντίθετη, αλλά, τέλος πάντων, τώρα το κάνω, για να νιώσουμε ότι κάτι κάνουμε.

«Αυτό..., αυτή είναι η φοβία μου: ότι σε λίγο δεν θα μπορώ να προσφέρω πράγματα, γιατί θα έχω κουραστεί από όλα τα άλλα.»

[...] Κοίτα, δεν είναι κάτι συγκεκριμένο που θα ήθελα. Πάντα συμβιβάζομαι και πάντα βρίσκω κάτι να μ' αρέσει. Απλά νιώθω τώρα ότι μπορώ να κάνω κάποια πράγματα παραπάνω και ήδη, επειδή δουλεύω και από μικρή, έχουν περάσει..., περνάνε χρόνια, ήδη κουράζομαι. Εν τω μεταξύ, τώρα, αυτούς τους τελευταίους μήνες που είμαι εκεί,

έχω κουραστεί πολύ περισσότερο από ό,τι τα τελευταία πέντε χρόνια που δουλεύω... Με τρώει τόσο πολύ που, στο τέλος, πιστεύω ότι, σε δέκα χρόνια, δεν θα έχω να προσφέρω τίποτα, δεν θα μπορώ, θα είμαι κουρασμένη στο να προσφέρω πράγματα. Αυτό..., αυτή είναι η φοβία μου: ότι σε λίγο δεν θα μπορώ να προσφέρω πράγματα, γιατί θα

έχω κουραστεί από όλα τα άλλα. Δεν είναι κάτι συγκεκριμένο, θα βρω να συμβιβαστώ. Άμα είναι κάτι πιο..., πάντα βρίσκω..., εεε..., να γίνει πιο δημιουργικό κάτι, δηλαδή, ...και ένα άσχετο αντικείμενο να μου δώσεις δεν φοβάμαι τον εαυτό μου σε αυτό, θα το κάνω εγώ πιο δημιουργικό για εμένα. Βέβαια, πόσο μάλλον αν ήταν κάτι στο αντικείμενό μου. Γιατί, γενικότερα, δεν είναι το θέμα μου να βρω μια δουλειά επειδή το σπούδασα ή στιδίηποτε. Για μένα το θέμα μου είναι..., θεωρώ ότι αυτή η δουλειά με γεμίζει. Δηλαδή..., κι εσύ το θυμάσαι καλά: ότι, όταν πέρασα στη σχολή, πέρασα χωρίς να ξέρω ακριβώς, τότε, τι ήταν η σχολή. Και μετά, όταν το κατάλαβα, ήξερα ότι εμένα μου κάνει. Δεν ήταν ο στόχος μου να μπω εκεί αλλά ήξερα ότι, σαν άνθρωπος, μου ταιριάζει πάρα πολύ όλο αυτό. Γιατί, γενικότερα, θα ασχοληθώ με αυτά τα θέματα και από μόνη μου, και ας μην είναι επαγγελματικά. Δηλαδή, τώρα, μπορεί να απείχα τόσο καιρό και από την πτυχιακή και τα λοιπά, αλλά ψάχνω στο internet για όλα τα κοινωνικά θέματα. Κοιτάω τι έρευνες μπορεί να βγουν, ό,τι..., κοιτάω πράγματα που με ενδιαφέρουν. Δηλαδή με πιάνει μια ευαισθησία σε αυτά τα θέματα, επειδή... έτσι έχω, όμως, μάθει από πριν μπω στη σχολή, δεν είναι ότι η σχολή... Απλά, η σχολή μου το καλλιέργησε λίγο περισσότερο. Αυτό το είχα από πριν, και γι' αυτό θα ήθελα να έχω ένα αντικείμενο που να μπορώ να κάνω κάτι σε αυτό, γιατί αυτό που σου είπα... Όταν βλέπεις τη γιαγιά να μην μπορεί να βάλει το καρτοσάκι στο λεωφορείο, εντάξει, όλοι μας πιστεύω ότι επηρεαζόμαστε από αυτό. Εντάξει, εγώ παραπάνω..., ...παραπάνω... Θεωρώ ότι θα μπορούσα να κάνω κάτι και δεν το κάνω, αυτό με τρώει πάρα πολύ. Και χαλάω πολλές ώρες από τη ζωή μου σε άλλα πράγματα.

Το καταλαβαίνω. Εγώ βλέπω ότι δεν έχεις σταματήσει να ονειρεύεσαι. Γιατί δεν προσπαθείς να κάνεις κάτι άλλο και να βρεις κάτι;

Πλέον δεν μπορείς να βρεις κάτι, πλέον είναι αυτή η ανασφάλεια που υπάρχει: αν σε πέντε χρόνια θα πεινάσουμε ή όχι. Είναι..., εννοείται ότι επαγγελματικά..., δεν είναι ότι φοβάμαι να φύγω από εκεί και να πάω σερβιτόρα, ας πούμε, κάπου. Ξέρεις ότι δεν θα φοβηθώ να το κάνω αυτό, αν χρειαστεί για βιοποριστικούς λόγους να το κάνω. Αλλά, δεν είναι αυτό το ζήτημα. Το ζήτημα είναι ότι δεν νομίζω ότι υπάρχουν θέσεις.

Θα μπορούσες να γίνεις σερβιτόρα;

Όχι, αλλά αυτό σου λέω: ότι και να φύγω, όμως, και να..., είμαι αυτή η ανασφάλεια...

Εσύ θέλεις να φύγεις για να βρεις κάτι στο αντικείμενό σου. Στο αντικείμενό σου μπορείς να βρεις αυτή τη στιγμή;

Όχι βέβαια.

Άρα, γι' αυτό κάθεσαι εκεί; Γιατί ξέρεις ότι, αν φύγεις, θα γίνεις σερβιτόρα ας πούμε...;

Ναι, και ούτε. Δηλαδή, είναι αυτή η ανασφάλεια που υπάρχει. Και όλος ο κόσμος γύρω μου ξέρεις τι μου λέει; «Δεν μπορείς να είσαι αχάριστη, αφού έχεις μια δουλειά». Κι εγώ, όντως, αν τελικά φύγω από αυτή τη δουλειά, εεε..., δεν ξέρω αν είναι το σωστό, αυτό ακόμα δεν έχω αποφασίσει, αν είναι το σωστό.

Έψαξες, όμως, να βρεις... μήπως υπάρχει μια θέση εργασίας εκεί...;

Κοίτα, προκηρύξεις βγαίνουν, διάφορες προκηρύξεις. Ε, κοίτα, θέσεις εργασίας ειδικά για κοινωνικούς λειτουργούς είναι πολύ λίγες, είναι κυρίως Δημόσιο. Τώρα, δεν μπορώ να πω ότι είμαι από αυτούς που έχω ψαχτεί πάρα πολύ, γιατί δεν έχω το χρόνο να το κάνω. Ό,τι είναι από το internet που θα... Απλά, ανοίξανε, και τώρα μάλιστα, κάποιες θέσεις..., αλλά είναι για προγράμματα για ανέργους, που εγώ δεν έχω την ανεργία. Και γενικότερα, ό,τι θέσεις ανοίγουν, έχουν να κάνουν με..., χρειάζονται κάποιες..., ή προϋπηρεσία ή... Εγώ δεν μπορώ, στα τριάντα μου, ξαφνικά, χωρίς προϋπηρεσία, χωρίς τίποτα, να πω: «πιάνω δουλειά σαν κοινωνική λειτουργός». Και, μάλιστα, έχω κι εγώ την αμφιβολία αν θα μπορώ να αντεπεξέλθω σε κάτι τέτοιο, έτσι; Γιατί απέχω πάρα πολύ καιρό από αυτό. Βέβαια, μπορεί εγώ, σαν άνθρωπος, να ασχοληθώ παραπάνω από μόνη μου με αυτά τα πράγματα αλλά, επαγγελματικά, δεν έχω δουλέψει ποτέ, ουσιαστικά, σαν κοινωνική λειτουργός... [...] Μα τώρα πλέον δεν υπάρχει πρόνοια, τώρα καταρρέει η πρόνοια. Απλά, πιστεύω ότι θα φτάσουμε σε αυτό το σημείο που θα αναγκαστούν να πάρουν κάποια μέτρα. Θα φτάσουμε στην εξαθλίωση, που θα είναι απαραίτητο να πάρουν. Θα είναι αργά, βέβαια, και, εντάξει, αυτό θα είναι πολύ οδυνηρό. Αλλά θα αναγκαστούμε μετά να πάρουμε μέτρα. Δεν υπάρχει πρόνοια, όσο πάει και χειροτερεύει το πράγμα. Είμαι αισιόδοξη στο ότι..., αισιόδοξη ότι, αν φτάσουμε στην εξαθλίωση, ε, μετά θα υπάρξει και η ανάκαμψη-δηλαδή, όταν θα υπάρξει η παρακμή, θα υπάρξει ακμή, κατάλαβες (γέλιο);

Ένας μήνας μετά...

Η Κατερίνα παντρεύτηκε λίγες μέρες μετά τη συνέντευξη και έφυγε για δεκαήμερο γαμήλιο ταξίδι σε χώρα του εξωτερικού. Τρεις ημέρες μετά την επιστροφή της στην εργασία της, ο διευθυντής της ανακοίνωσε την απόλυσή της. Η ίδια εκτιμά ότι: «η αιτία της απόλυσης ήταν για να προλάβουν μια πιθανή εγκυμοσύνη μου».